

העורכת לענייני אישפת של „העולם הזה“ בדקה את המצב החוקי והמעשי של הנשים ביוגוסלביה, וגילתה עובדות מאלפות

osamljena srca

osamljena srca

שכתי עם עיתונאית צעירה במיט עת-דיגים, בלובליאנה, עיר הכירה של הרפובליקה הסלובנית של יוגוסלביה. בין קלמרי מטוגן ללגימת יין יוגוס-לבי משובח, חקרה אותי אלינקה, שהיא מיספסנית, על זכויות הנשים בישראל. אתן, שהיתה לכן ראש-ממשלה אשה, הר-משרות בצבא עם גברים, זכות כוודאי לחוקים מתקדמים ביותר. לגמתי יין, והתביישתי לספר לה על הכפייה הדתית, הפוסרת משירות צבאי נצי-רות דתיות או כאלה המתחונות לדתיות. התקשיתי גם להסביר לה את נפתוליו של חוק ההפלות הישראלי. על-כן ביקשתי ממנה שתספר לי היא על זכויותיהן של הנשים ביוגוסלביה.

כימעט כל הנשים ביוגוסלביה, בגיי-לים שבין 20 ל-45, עובדות מחוץ לבית. לשם כך הקימה המדינה רשת מעונות-יום לילדים, הפועלים בשעות העבודה ב-ארצו של המרשל יוסוף ברוז טיטו, החל-משש בבוקר ועד שתיים אחר-הצהריים. המעונות מיועדים לילדים מגיל שבעה חר-דשים — המועד שבו נגמרת חופשת הלי-דה של האשה — ועד שבע שנים — הגיל שבו מתחיל חינוך-חובה בבית-ספר. המעונות הם אמנם בתשלום, אולם הר-שכר נקבע באופן פרוגרסיבי, לפי הכ-נסותיה של האשה.

הפלה מלאכותית היא חלק מהטיפול הרפואי שכל אשה בסלובניה זכאית לו. היא אינה חייבת לעבור ועדה, או להגיש כל המלצה עד לשבוע ה-11 של ההריון. עליה רק לפנות לרופא והוא מבצע את ההפלה מייד. לאחר השבוע ה-11 עליה להיבדק על-ידי ועדה רפואית, כדי לוודא שלא ייגרם נזק לבריאותה.

המטיף לנאמנות למישטר, אך מפרסם גם מדור מיוחד, על פני עמודים שלמים, בו מחפשים פועלים שחזרו מארצות-חוץ את בת-זוגם. מדורי לבבות-בודדים כאלה מתפרסמים בעיתונים שמרנים.

מלפנים ומאחור

עיתון פורנוגרפי, או שמא פירסום מחתרתי המוקדש למין? לא ולא. הקטעים הללו לקוחים מתוך שבועון יוגוסלבי רגיל.

ביוגוסלביה מופיעים טורים, ואף עמיר-דים שלמים, מלאים במודעות של אנשים המחפשים בני-זוג. מדורי הלבבות-הבודדים הללו אינם באים כדי למלא צרכיהם של סוטים למיניהם. ביוגוסלביה קיימת בעייה חברתית מיוחדת במינה, שבעטייה מתפר-סמים עמודים אלה.

עידות אצות

בגלל סיבות כלכליות נאלצים צעירים רבים לעזוב את ארצם ולנדוד לארצות-חוץ, בחיפושיהם אחרי פרנסה. לאחר שנים אחדות שבהן עבדו בניכר, אספו סכום כסף וביססו את עתידם, הם חוזרים לאר-צם ומגלים שאיבדו כל קשר עם החברה הקודמת שלהם. כאשר הם רוצים להינשא ולהקים מישפחה, מתברר להם כי אינם מכירים בני-זוג מתאימים. לכן הם פונים אל עמודי העיתונות.

כדי שנושים לא תודקנה הפלות, מספק השירות הרפואי לכל דורש אמצעי-מניעה המותאמים לו באופן אישי, חינם אין כסף. המדינה אף הרחיקה לכת בתחום זה, וכיום כל מי מעוניין בעיקור, אם הוא מעל 35 והורה לילדים, מנותח בחינם על-ידי שר-רותי הבריאות של המדינה.

מדורים כאלה קיימים בעיתונים ובשביר-עונים רציניים ושמרניים. בניגוד לאר-צות קומוניסטיות אחרות, הנוקטות צניעות וצדקנות נמנעות מפרסום תמונות-עיי-רום, שערי השבועונים ביוגוסלביה מכרי-סים בתמונות-עירום של יפהפיות בלונדי-דיות. אולם הנשים אינן רק אובייקט מיני, הן עובדות בתעשייה ובחורשת כמו גברים ותופסות שליט מן המושבים בפלמנט. כל הנושאים שעליהם שוחחנו לא הר-גיוו או הקניטו את אלינקה. לכן הופי-תעתי מאד כאשר דווקא על שאלתי התממי-מה, על אירגונים לשיוויון-זכויות האשה, הגיבה כימעט בועם. „אצלנו נשים וגברים נלחמים שכם אחד, כדי לבנות עולם סוצי-אליסטי צודק וחברה שיוויונית עצמאית.“ אמרה אלינקה, „אין כל יריבות בין גברים לנשים. לכן אין גם מקום לקיום איר-גונים נפרדים לנשים. כדי שתילחמנה על זכויותיהן. הפליית נשים לרעה הינה אחד מהחוליים של מישטר קפיטליסטי מתנוון. מאז 1940 אין ביוגוסלביה הפלייה של נשים ולא קיימים אירגונים נפרדים. כל האזרחים הם בעלי זכויות שוות במדינה הסוציאליסטית.“

נגע בורגני

בר עודי מהרהרת בניי האישות הי-נהוגים בישראל — גירושין, נישואין, ייבום וחליצה — שאלתי אם ברפובליקת שבהן יש תושבים מוסלמים עדיין נהר-גים הדינים הדתיים. אלינקה צחקה. הגיי-רושין ביוגוסלביה לזוגות מחוסרי-ילדים הם הדבר הפשוט והקל ביותר. החלטה של בני הזוג מביאה לגט מייד, באמי-צעות בית-מישפט. ואמנם, אחוז הגירושין בין זוגות כאלה הוא רב ומגיע ל-55%. כאשר יש ילדים, צריכים הצדדים להגיע להחלטה על גורל הילדים ועל החזקתם. לשם כך ישנן ועדות מיוחדות, שנועדו לעזור לזוגות ליישב את סיכסוכיהם, ולהגיע לבית-המישפט בהסכמה הדדית. חופשת-לידה בתשלום גמשת שיבעה חודשים, וההורים יכולים להחליט מהו שיקא אותה. ואמנם, מתגברת הנטייה ש-כאשר הדבר כדאי מבחינה כלכלית, האב הוא הנוטל חופשת-לידה. ומטפל בתינוק. הזנות, למרות היותה „נגע בורגני“, קיימת גם בחברה הסוציאליסטית של יו-גוסלביה. היא אינה חוקית, אולם מכיוון שקיימת תנועת תיירות גדולה, עוצמים הר-שילטונות את עיניהם ומתעלמים מהנגע הבורגני.

היה מעניין לשמוע דברים אלה מפי אלינקה, המתגוררת עם בעלה בדירת שי-כון של שני חדרים, ואשר אביה היה לפני מילחמת-העולם השנייה עורר-דין מצ-י לח ומפורסם, נצל למישפחת אצולה. הר-מישפחה התגוררה בזמנו בדירה בת 7 חדרים במרכז לובליאנה, וטירה עתיקה שימשה להם כמעון-קיץ. שתנינו עוד כוסית יין וחשבנו על הי-שיוויון.

הומוסקסואליות, לעומת זאת, אינה קיימת כלל בסלובניה, אמרה לי המארכת, אולי ברפובליקות הקרובות לתורכיה קיימים שרידים לכך, אולם בצפון יוגוסלביה התר-פעה בלתי ידועה, שמתי לב כי בעיתונים ובשבועונים

